

თინათინ გუგუშაშვილი
ეკონომიკის დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

მეწარმეობა, როგორც კულტურულ- ისტორიული ფენომენი მეწარმეობა და პოლიტიკა

მეწარმეობა სულაც არ არის ბოლო ასწლეულის ფენომენი. იგი თითქმის გაცვლის ურთიერთობებთან ერთად წარმოიშვა. მხოლოდ მეწარმეობის ფორმები, მისი ფასეულობები, დამოკიდებულება კულტურასთან ყოველთვის განპირობებული იყო კონკრეტული ისტორიული სიტუაციით, საზოგადოების განვითარების ყველა ფაქტორების ურთიერთობების შედეგებით.

სტატიაში, შევეცდებით განვიხილოთ არა ყველა ის ძირითადი ფაქტორი და მათი ურთიერთობა მეწარმეობასთან კავშირში, არამედ მხოლოდ მეწარმეობა და პოლიტიკა, როგორც ურთიერთობის აქტუალური ფორმა.

პოლიტიკა უპირველესად ეს არის სახელმწიფოს ხელისუფლების საქმიანობა, შემდგომ ურთიერთობების სისტემა, როგორც უზენაესი ხელისუფლება ქვეყანაში. როგორც საზოგადოების უმაღლესი ორგანიზაციული საწყისი პოლიტიკა არ შეიძლება არ შეეჯახოს ერთ-ერთ შემოქმედებით საწყისს - მეწარმეობას. მიუხედავად იმისა, რომ პოლიტიკა და მეწარმეობა გადაიკვეთებიან, ისინი ერთმანეთში არ უნდა აურთოთ.

ჩვენ შემოვიფარგლებით მეწარმეობის ეკონომიკური სფეროებით, რაც აგრეთვე დამახასიათებელია პოლიტიკისთვისაც. პრესაში ბევრს საუბრობენ „პოლიტიკურ მეწარმეობაზე“, პოლიტიკოსების ლობირებაზე.

პოლიტიკური საქმიანობა, რომელიც მჭიდრო კავშირშია ეკონომიკურ საქმიანობასთან და საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა სფეროებთან იმავდროულად დამოკიდებულების მაღალი ხარისხითაც გამოირჩევა.

დღეისათვის, როგორც აღრე, პოლიტიკური

ფაქტორი მნიშვნელოვან, სოფჯერ გადამწყვეტ როლს ასრულებს საზოგადოებრივი ურთიერთობების ფორმირებაში. იმავედროულად, პოლიტიკური განვითარება თანამედროვე საზოგადოებაში მნიშვნელოვნად ჩამორჩება მის კულტურულად და ეკონომიკურად განვითარებას, რის გამოც პრობლემების დიდი ნაწილი, რომელიც კაცობრიობის წინაშე დგას ატარებს პოლიტიკურ ხასიათს.

რამდენადაც თვალსაჩინო არ უნდა იყოს პოლიტიკისა და მეწარმეობის განსხვავებულობა, ისინი მაინც იმდენად მჭიდრო კავშირშია, რომ წარმოიშობა რიგი პრობლემები.

პირველი, შეიძლება თუ არა ლობირება ჩაითვალოს მეწარმეობის სახეობად. ლობები სპეციალიზდება პოლიტიკოსებზე შემოქმედებაზე რომლებიც მეწარმეობის გარკვეული წრის ინტერესებს ახორციელებენ. მოკლედ, ლობები გვევლინება, როგორც მეწარმეთა მიერ დაქირავებული მუშაკები. ამდენად, ლობირება არც შეიძლება ჩაითვალოს მეწარმეობის სახეობად.

მეორე, შეიძლება თუ არა იგი ჩაითვალოს სახელმწიფო მეწარმეობის სუბიექტად? პრინციპში მეწარმეობა არ ითვლება ინდივიდის პრეროგატივად: ადამიანთა ჯგუფი, საზოგადოება, ამა თუ იმ პრინციპზე დაფუძნებული კორპორაცია - ყველა ესენი შეიძლება იყვნენ მეწარმეობის სუბიექტები. სიტყვათა შეთანხმება „საზოგადოებრივი მეწარმეობა“, „სახელმწიფო მეწარმეობა“ ხშირად გამოიყენება მასმედიის მიერ და მეცნიერული ლიტერატურის ტერმინოლოგიაში. ამას გარდა, არ შეიძლება უარყოფოთ რომ სახელმწიფო ატარებს განსახდებულ სამეწარმეო პოლიტიკას, ანუ საკანონმდებლო ან ადმინისტრაციული ზომებით ერევა სახელმწიფო საქმიანობაში. იმავდროულად, სახელმწიფო

მიზნები ყოველთვის არ ემთხვევა მეწარმეობის მიზნებს. როგორც მეწარმეობა, სახელმწიფო ხელისუფლება მოწოდებულია მოახდინოს ხალხის ძალის კონცენტრირება სტაბილური შემოსავლის და ყოველგვარი სიკეთის განაწილებებისას.

მესამე, შეიძლება თუ არა პოლიტიკური საქმიანობა ნაითვალისწინებლად უმაღლესი ხელისუფლების სფეროში? მართლაც, პოლიტიკოსმა, რომ მიადვინოს წარმატებულ კარიერას უნდა აკონდენს ისეთივე თვისებები, რაც აუცილებელია მეწარმისათვის. ხშირად აღნიშნავენ პოლიტიკურ ავანტიურისმბზე, პოლიტიკოსის ორგანიზატორულ როლზე ცივილიზაციის მშენებლობის საქმეში, პოლიტიკოსის გამომგონებლობაზე და მოხერხებულობაზე.

ამ ინტერპრეტაციით შეიძლება ვისაუბროთ არა მარტო პოლიტიკურ მეწარმეობაზე, არამედ მეწარმეობაზე, როგორც გლობალურ ფენომენზე. მაგალითად, ცნობილი ამერიკელი ავტორი ნაპოლეონ პილი თავის გახმაურებულ წიგნში „ფიქრე და გამდიდრდი“, წარმატებული მეწარმეების მაგალითად მოჰყავს (ქრისტიანისათვის რაც უნდა მკრეხელური იყოს-ავტ.), იესო ქრისტე და მუჰამედი. მისთვის მნიშვნელობა არა აქვს რა მიზნებისათვის იღვწოდნენ, რა სფეროში ახორციელებდნენ ისინი თავიანთ აქტივობას. მთავარია, რომ მათი მიზნები იყო აბსოლუტურად ახალი და თითქმის მიუღწევადი; მიუხედავად ამისა გამოავლინეს არაადამიანური უინი მიზნის მისაღწევად. იქამდეც, რომ ცნობილი ფანტასტიკურბერტ უელსი, რომელმაც აღწერა დროის მანქანა, უჩინარი ადამიანი და მრავალი სხვა, აღიარა ლენინის პროექტების უპირატესობა თავის ლიტერატურული იდეების წინაშე. პილს არ უყვარს კომუნისტები, რადგან მათ არ უყვართ კაპიტალი, აყენებს რა მათ რეკეტიორების და გამყიდველი პოლიტიკოსების რიგში. საქმეც იმაშია, რომ პრინციპში, ნებისმიერ პოლიტიკოსს არ შეუძლია უყვარდეს კაპიტალი, იმიტომ რომ კაპიტალი ითვლება იმ ძალაუფლების დამოუ-

კიდებლობის საფუძველად, რომელიც არ შედის პოლიტიკოსის გაველენის სფეროში. პოლიტიკოსებსაც შეიძლება ვუწოდოთ გარკვეულწილად მეწარმეები: ისინი იწყებენ „კიბის“ პირველი საფეხურიდან, „მიიწვევენ“ წინ და ბოლოს ხდებიან იმის „მფლობელები“, რაც სინამდვილეში მათ არ ეკუთვნით.

პიტლერი, ლატაკი მხატვარი დაეხეტებოდა პარიზის ქუჩებში და შურით ათვალთვლებდა მის სიმდიდრეს, ხოლო სულ რაღაც ათი წლის შემდეგ იგი შევიდა იქ, როგორც სრული მფლობელი. როგორი ბრწყინვალე დემონსტრაციაა ადამიანური მიზნის მიღწევის, მისი პოზიტიური ახროვნებისა, რა თქმა უნდა თუ მივსდევთ ნაპოლეონ პილის ლოგიკას.

სხვაობა მეწარმეებსა და პოლიტიკოსებს შორის, მხოლოდ მიზნის მიღწევის პრინციპებში კი არ მდგომარეობს, რამდენადაც მათი აქტივობის სფეროს ორგანიზაციის პრინციპებში. პოლიტიკა ეფუძნება უშუალო იძულებას, ე.ი. ძალმომრეობას, მაშინ როცა ეკონომიკა ეფუძნება იძულებას, რაც მოხმარებისა და შრომის აუცილებლობიდან გამომდინარეობს.

თუ მკაფიოდ გავემიჯნავთ სახელმწიფოს მეწარმეობისაგან, მაშინ დგება ურთიერთობის პრობლემა მეწარმეებისა სახელმწიფოსთან, როგორც რაღაც გარეშესთან, ე.ი. ისეთთან რასაც შეუძლია ხელი შეუწყოს ან შეუშალოს მეწარმეს. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მეწარმე, ერთის მხრივ, განიცდის სახელმწიფოს საჭიროებას, როგორც თავის საქმისა და მასთან დაკავშირებული კავშირების გარანტიას და მეორეს მხრივ - ცდილობს განთავისუფლდეს სახელმწიფოსგან, მისი შეზღუდვებისაგან, კონტროლისა და გადასახადებისაგან.

ამგვარად, წინააღმდეგობრივი დამოკიდებულება მეწარმესა სახელმწიფოსთან უწყვეტად მერყეობს ანარქიზმიდან (სახელმწიფოს უარყოფა) ეტატიზმამდე, როგორც, საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტორი. შესაძლებელია თუ არა ამ წინააღმდეგობიდან კომპრომისული გამოსავალი? ასეთ გამოსავლად გვევლინება „პორნოკრატის“

კონცეფცია, იგი პირველად ძველ ჩინეთში და ანტიკურ საბერძნეთში ჩამოყალიბდა. ამ კონცეფციის საფუძველად სახელმწიფო უპირობოდ გვევლინება ბოროტებად, მხოლოდ აუცილებელ ბოროტებად.

არ არსებობს იმაზე მეტი საშინელება, ვიდრე ცხვირი ჩაყო სხვის საქმეებში. სახელმწიფო ხელისუფლება, როგორც თავისუფალი თავისი ძალაუფლებით „მიძვრება“ სხვის საქმეებში - არის ბოროტება. მაგრამ რამდენადაც სახელმწიფო აუცილებელია, იმდენად ხელისუფლება არის გარდაუვალი ბოროტება.

ხელისუფალი - უკვე არაპატიოსანი ადამიანია. ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ ვაღიარებთ ვართ დავემორჩილოთ მას მისი უფლებამოსილების ფარგლებში, ის ყოველთვის უნდა იყოს ზიზღის საგანი. ყოველი ხელისუფალი - ძალზე საშიში პოტენციური დამნაშავეა.

თუ ადამიანებმა იციან, რომ ხელისუფლება მისცეს ყველაზე უსინდისოს, ისინი ყოველთვის შეეცდებიან მისი თავნებობისაგან დაიცვან თავი და შეკვეცონ მისი უფლებები.

ხელისუფალს მადლობა მისი დამსახურებისათვის შეიძლება მიუძღვნათ მხოლოდ მისი გარდაცვალების შემდეგ და იცის რა ეს ხელისუფალმა, ცდილობს „დაგვეხმაროს“, რათა დაიკმაყოფილოს თავისი პატივმოყვარეობა.

თვალყური ადევნეთ ხელისუფალთ, გამოამუღავნეთ ისინი, დაემორჩილოთ მათ მხოლოდ იმ ვადებში, რომელთაც აირჩიეთ. არ შეიძლე-

ბა ისინი ვაქოთ და „გამოგვევბოთ“ თორემ ისეთ სახეს მიიღებენ, თითქოს მხოლოდ საკუთარ თავზე არ ზრუნავენ.

ისინი არ არიან ჩვენი სიმბოლოები - ქვეყანა უყვართ თავისიანებს და აფასებენ მას სხვები არა ხელისუფალთა გამო. სახელმწიფო - არ არის სიამაყის საგანი, და სულაც არ არის ქვეყანა.

ზემოთ მოყვანილი კონცეფცია, რა თქმა უნდა არ შეიძლება ჩაითვალოს ჩვენი ქვეყნის თანამედროვე საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების აბსოლუტურ მოდელად, სადაც ხელისუფლებისადმი და სახელმწიფოსადმი პატივისცემა ტრადიციულად მოგვეყვება. თუმცა, საქართველოს ხელისუფალთა მიერ გაკეთებული საქმეები კარგად არის ცნობილი საქართველოს მოსახლეობისათვის. ეს ფაქტი, აგრეთვე პოლიტიკური ცხოვრების (ეტიკაში და ანარქიზმში) ორი უკიდურესობა, ხელს უწყობენ ჩვენი დოქტრინის ნაწილობრივ ათვისებას. მით უმეტეს, რომ მეწარმეებს მათი მდგომარეობიდან და ხასიათიდან გამომდინარე ახასიათებთ ხელისუფლებასთან „ცინიკური“ დამოკიდებულება - როგორც „არაკეთილსინდისიერ კონკურენტთან“.

პოლიტიკა და მეწარმეობა გაერთიანებულია იმიტომ, რომ მათი შინაგანი კანონები არ ქმნიან თავიანთი რესურსებისათვის ზნეობრივ გარემოს. ამიტომაც ისინი ასე თავისუფლად იკვეთებიან ერთმანეთში.